

Kilka słów o tańcu karaimskim

Większość ludzi, myśląc o tańcu orientalnym, ma od razu przed oczami obraz kuso odzianej artystki tańca brzucha. Pod tym hasłem kryje się jednak znacznie więcej. To m.in. tańce narodów turkijskich – a zatem taniec karaimski, a także tańce Tatarów, Jakutów, Turków czy Baszkirów.

Narody turkijskie łączy bardzo wiele. Podobieństwa można znaleźć w obyczajach i tradycjach, a także w elementach kultury, stroju czy tańca. W swojej opowieści skupię się na tym ostatnim, o którym niektórzy mówią, że jest duszą narodu. Nie sprowadza się on bowiem do estetycznego ruchu – to opowieść o historii i losach ludzi. Pokazuje temperament każdego z narodów, towarzyszy wielu ważnym wydarzeniom życia codziennego i społecznego – taniec to ślub, urodziny, święta, to radość i gorycz, to emocje i mistyka, to dynamika i spokój, to miłość i złość, to w końcu spotkania towarzyskie pełne uczuć, nastrojowości i ekspresji.

Taniec karaimski a krymskotatarski

Najbliższy tańcu karaimskiemu jest taniec krymskotatarski. Od wieków Karaimi i Tatarzy Krymscy mieszkali obok siebie na Półwyspie Krymskim i choć są to społeczności odmienne pod względem religijnym, to w wyniku codziennego przenikania się ich kultur oraz obyczajów pojawiło się wiele podobieństw i wspólnych elementów.

Charakterystyczną składową muzyki obu tych narodów jest niestandardowy dla Europejczyka rytm muzyczny $\frac{7}{8}$, $\frac{9}{8}$ lub $\frac{5}{8}$, czyli asymetryczne metrum muzyczne. Taki rytm wprowadza inny nastrój i sprawia, że muzyka ta jest tak odmienna od tej, do której się przyzwyczailiśmy, a taniec pociąga i intryguje widza. Ten wyjątkowy i niepowtarzalny rytm podkreśla odmienną, oryginalność i unikatowość muzyki wschodu. W tych

melodiach często spotykane jest połączenie motywów lirycznych i dynamicznych.

I u Karaimów, i u Krymskich Tatarów można usłyszeć te same piosenki i melodie, które różnią się czasami tylko niuansami wykonania – ważnymi jednak dla każdej z tych nacji. Przykładem może być piosenka „Bachczalarda kestane” („Kasztany w ogrodach”) lub taniec tym-tym. Bardzo często ruch wykonywany do danej melodii choć podobny, to różni się charakterem wykonania. Taniec karaimski jest delikatny, nastrojowy i elegancki, Krymscy Tatarzy poruszają się bardziej energicznie, żywiołowo i zamasyście.

Karaimski folklorystyczny zespół „Dostlar”.
Fot. Adam Wilhelm

Oba te narody wykonują w tańcu te same ruchy, ale w odmienny sposób, np. palce dłoni u tańczących Karaimek są blisko siebie, natomiast Tatarki rozkładają je szerzej. W męskim tańcu przy uniesieniu obu rąk do góry Karaimi trzymają pięść w jednej linii z ręką lub otwartą dłoń tylko lekko do góry, nigdy w dół, podczas gdy Krymscy Tatarzy często zaciskają dłoń w pięść i nachylają ją do dołu. Można spotkać również ruchy, które wykonują tylko Karaimi lub tylko Krymscy Tatarzy – oryginalnie karaïmskim ruchem jest chociażby tzw. „młynek” dłońmi wykonywany zarówno przez kobiety, jak i przez mężczyzn.

Taniec karaïmski

W karaïmskiej tradycji w zasadzie nie spotyka się tańca solowego – tańczono w parach lub grupie. W tańcach, w których udział biorą mężczyźni i kobiety, nigdy nie ma pomiędzy nimi kontaktu fizycznego ani utrzymującego się kontaktu wzrokowego. Jest tylko jeden taniec karaïmski, podczas którego dozwolone jest dotknięcie kobiety przez mężczyznę – to horan, czyli korowód (podobny nieco do tańców bałkańskich).

Kobieta jest w tańcu niczym łabędź unoszący się na wodzie. Można tu obserwować jej finezję i elegancję, czaruje swoją skromnością i łagodnością, zniewała widza wrażliwością i giętkością ruchów. Tańcząca Karaïmka jest jak kokietka, ma nieśmiałość, zalotne spojrzenie i tylko zerkając ostrożnie na mężczyznę, nie zatrzymując na nim wzroku, ale uśmiecha się delikatnie, unosząc jedynie lekko kąciaki ust. U Karaimek nie zobaczymy skoków ani gwałtownych ruchów. Urok tańca żeńskiego jest w plastycznym i płynnym ruchu ramion i dłoni, tancerka ostrożnie sunie po parkiecie.

Mężczyzna w swoim tańcu otwiera szeroko ręce – porównuje się go do górskiego orła rozpościerającego szeroko swoje skrzydła. W tańcu męskim widać siłę i odwagę, energiczne, ale nie gwałtowne ruchy podkreślają temperament i bojowość. Tańczący mężczyzna zwraca na siebie uwagę poprzez ostre ruchy nóg oraz często unieszone do góry ręce, a także podskoki. Podkreśla to jego dumną postawę, śmiałość i waleczność oraz gotowość do zaopiekowania się kobietą.

Kobieta i mężczyzna są w tańcu swoimi przeciwnościami – ona nieśmiała i subtelna, on okazujący męstwo i moc. Kiedy patrzymy na tańczącą parę, w każdym męskim ruchu możemy

📍 Święto Podwórka
Ruska 46, 21
czerwca 2026 roku.
Fot. Wojciech
Chrubasik

📍 Wielki Wrocławski
Piknik w Pawłowicach,
20 czerwca
2026 roku.
Fot. Jerzy Gbur

dojrzeć wewnętrzny ogień tancerza, ale jednocześnie troskę, uwagę i szacunek, jakie okazuje swojej partnerce.

Klasyczne tańce karaïmskie

Wśród klasyki karaïmskich tańców można wymienić m.in. te zwane kaitarma, horan i tym-tym. Każdy z nich ma swoje charakterystyczne elementy, po których od razu można je rozpoznać.

Kaitarma jest jednym z częściej tańczonych. Nazwa ta w tłumaczeniu na polski oznacza „powrót” i wynika z formy wykonywanych ruchów – do przodu i do tyłu. Muzyka do kaitarmy składa się z dwóch części: pierwsza jest spokojna i liryczna, druga energiczna i dynamiczna. Z aranżacją kaitarmy tańczoną przez Karański Zespół Folklorystyczny „Dostlar” można zapoznać się korzystając z kodu QR zamieszczonego obok.

Horan to korowód, czyli taniec tańczony w kole, choć czasem zdarza się również wykonywać go w linii. Układ w kole jest symbolem jedności grupy i jako jej symbol często pojawia się na weselach, mówi się więc o nim jako o tańcu ślubnym. Horan to jedyny taniec karański, w którym dopuszczony jest kontakt fizyczny pomiędzy kobietą i mężczyzną. Mężczyzna może delikatnie położyć ręce na ramiona kobiety lub dłoni na jej talii, choć to drugie jest znacznie rzadziej spotykane. Kontakt bezpośredni jest tu wprawdzie dozwolony, ale zdarzało się, że kobieta i mężczyzna trzymali chustkę za dwa rogi, aby go uniknąć kontaktu i nie trzymać się za dłonie.

Tym-tym to wyjątkowy taniec, który urzeka publiczność swoją złożonością i niepowtarzalnym pięknem. Każdy ruch odzwierciedla dźwięk towarzyszącej muzyki, każde drżenie palca kreśli harmonijną linię, a subtelne ruchy nóg tworzą wrażenie, jakby tancerz płynął. Najczęściej jest to taniec wykonywany przez kobiety, ale dawniej zdarzało się, że i mężczyźni go tańczyli. Z tańcem tym-tym wiąże się legenda:

Gdzieś na brzegu morza, na polanie wśród gór można było zobaczyć niespotykanej urody kobietę. W rękach miała bębenek, a dźwięki, jakie wydawała, uderzając w niego, brzmiały „tym tym”. Grała i tańczyła na górskiej polanie. Wszyscy okoliczni mieszkańcy obserwowali ją i rozumieli każdą z historii opowiedzianych przez nią poprzez taniec z bębniem.

Pewien skrzypek, który siedział na brzegu morza, również ją obserwował i rozumiał jej opowieści pokazywane w tańcu. Bardzo chciał stworzyć niezwykłą melodię, która by pasowała do tańca tej pięknej kobiety. Nie było to łatwe zadanie, wracał do domu

i martwił się, że nie może skomponować nic takiego, co by odzwierciedlało taniec prześlizgniętej dziewczyny na polanie.

Mieszkańcy pobliskiej wsi nie znali jej, a ona o sobie opowiadała tylko w formie tańca z bębniem. I tak, obserwując ją i słysząc dźwięk bębna, zaczęli ją nazywać Tym Tym.

W końcu skrzypek skomponował melodię, która łączyła każdy dźwięk struny z ruchem i nazwał tę melodię Tym Tym, a tajemnicza tancerka zaczęła uczyć swoich wyjątkowych ruchów kobiety z okolicy. I tak niezwykły taniec pod niezwykłą melodię wtopił się w okoliczne narody i zachwyca nas do dziś. W kompozycji Tym Tym każdy ruch ciała, dłoni, palców odzwierciedla dźwięk strun skrzypek i opowiada piękną historię o uroczym dziewczynie i zakochanym skrzypku.

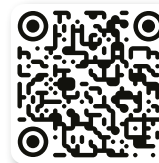
Z aranżacją tańca tym-tym w wykonaniu Karańskiego Zespołu Folklorystycznego „Dostlar” można zapoznać się korzystając z kodu QR zamieszczonego obok.

Tanec to integralna część dziedzictwa każdego narodu. Odzwierciedla historię, emocje i obyczaje danej społeczności. Przekazywany przez wieki z pokolenia na pokolenie folklor oraz specyficzne zasady ruchu tanecznego stanowią żywy wyraz tożsamości kulturowej i budują silne więzi międzypokoleniowe.

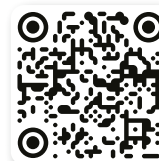
Karański Zespół Folklorystyczny „Dostlar”

Grupa młodzieży karańskiej z Warszawy i okolic rozpoczęła swoją przygodę z tanecznym dziedzictwem przodków w 2003 roku, a dwa lata później w Warszawie został założony Karański Zespół Folklorystyczny „Dostlar”. W tłumaczeniu na język polski „dostlar” oznacza „przyjaciele”. Zespół występował na wielu festiwalach mniejszości etnicznych i narodowych nie tylko w Polsce, ale również na Litwie, w Rosji, w Tatarstanie, w Turcji oraz na Krymie i we Włoszech. I tak od ponad dwudziestu lat, jako tancerka zespołu „Dostlar”, mam możliwość dzielenia się z widzami urokiem tańca karańskiego.

Nina Firkowicz

Tanec kaitarma w wykonaniu zespołu Dostlar – YouTube

Tanec tym-tym w wykonaniu zespołu Dostlar – YouTube